

СТРАТЕГІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ФІНАНСОВИМ КАПІТАЛОМ СТРАХОВИКА

У статті обґрунтовано науково-теоретичні основи стратегічного управління фінансовим капіталом страховика. Ключові слова: фінансовий капітал, страховик, стратегічне управління, фінансова стратегія.

L. A. PRYSTUPA
Khmelnitsky National University**STRATEGIC MANAGEMENT OF INSURER'S FINANCIAL CAPITAL**

The aim of the article is a justification of scientific and theoretical bases of the strategic management of insurer's financial capital. In the article accentuated attention on the specific features of functioning and importance of financial capital for insurers. Main content characteristics of the concept "financial capital of insurer" and specific of forming composition and structure of financial capital of insurance company in accordance with the types of activity has curtained. The holistic idea about essence of financial capital of insurer has formed. On the basis of the results of conducted researches, the conceptual model of strategic management of insurer's financial capital consisting of the defining stages of management activity and factors of influence on providing of efficiency of their realization has formed. The strategic approach for the management and use of the offered conceptual model of strategic management of insurer's financial capital is the basis and simultaneously by a tool for providing of effective long-term development, decision of perspective economic tasks and achievement of socio-economic effectiveness.

Keywords: financial capital, insurer, strategic management, financial strategy.

Актуальність дослідження. Сучасні умови функціонування, мінливість бізнес-середовища та загострення конкурентної боротьби обумовлюють необхідність використання стратегічного підходу для ефективного розв'язання задач фінансування вітчизняних страхових компаній.

Одним із дієвих напрямів вирішення питань зазначеної проблематики є розробка та практичне використання моделей стратегічного управління фінансовим капіталом страховика з урахуванням концептуальних засад.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз фахової літератури свідчить, що, не зважаючи на актуальність та досить велику кількість наукових досліджень [1–6 та ін.], питання науково-теоретичного базису управління фінансовим капіталом страховика стратегічного спрямування із урахуванням особливостей фінансового забезпечення вітчизняного страхового бізнесу, розкрито недостатньо. Ця обставина й обумовлює необхідність проведення подальшого наукового дослідження у площині стратегічного управління фінансовим капіталом страховика.

Метою статті є обґрунтування науково-теоретичних основ стратегічного управління фінансовим капіталом страховика.

Виклад основного матеріалу. Важлива роль у системі основних економічних ресурсів суб'єктів господарювання та суспільства в цілому, що визначають потенціал та можливість економічного розвитку, належить капіталу. Термін "капітал" походить від латинського "capitalis", що означає основний, головний. Початково у своїх працях економісти визначали капітал саме як основне багатство, основне майно. З розвитком економічної думки це початкове абстрактне та узагальнене поняття капіталу наповнювалось конкретним змістом у відповідності із розвитком та потребами суспільства. Зважаючи на багатоаспектність та складність даного поняття наукові дискусії у даній царині тривають і сьогодні, а універсального визначення, яке б задовольняло потреби теорії та практики не існує.

Сутність та зміст поняття "фінансовий капітал страховика" формується під впливом особливостей та специфіки страхової діяльності. Економічну природу цього поняття необхідно розглядати з позицій мети та завдань створення і функціонування страхової компанії як фінансового інституту. Зазначений підхід дає можливість визначити джерела формування капіталу та напрями його використання.

Специфіка фінансів страховиків визначається особливостями їх грошового обороту. Адже на відміну від підприємств, які займаються виробництвом продукції, видобутком сировини, реалізацією матеріальних послуг, що спочатку здійснюють витрати на основні засоби, а потім компенсують їх шляхом реалізації продукції (послуг), страхові організації спочатку залучають грошові кошти страхувальників, формуючи страхові фонди, а лише потім виконують свої зобов'язання за ними, здійснюючи страхові виплати.

Страхові компанії діють у сфері перерозподілу фінансів, страховий грошовий оборот у них є складнішим, ніж у підприємств, крім того у процесі кругообігу капіталу відсутня стадія виробництва і капітал протягом усього його кругообігу втілюється лише у грошовій формі.

Значення фінансового капіталу для страхової організації обґрунтовується низкою об'єктивних обставин, а саме: методи розрахунку страхових резервів не дають повної гарантії їх достатності для здійснення страхових виплат у силу впливу внутрішніх та зовнішніх негативних факторів; страхових

резервів може виявитися недостатньо для покриття зобов'язань у разі стрімкого збільшення обсягів страхової діяльності; для збереження власних конкурентних позицій страхова компанія повинна постійно розвиватися, розширюючи свою присутність на завойованих ринках збуту, виходячи на нові ринки, залучаючи нових клієнтів та розробляючи нові продукти, що потребує значних матеріальних витрат та гарантій.

Для чіткого розуміння економічної сутності “фінансового капіталу страховика”, визначимо основні його змістові характеристики:

– об'єкт економічного управління є носієм економічних характеристик, що діє у сфері економічних відносин та економічної діяльності страховика, таким чином потребуючи управлінського впливу з постійним застосуванням розроблених тактичних та стратегічних рішень щодо його обсягів та структури;

– накопичена цінність є накопиченим на певну дату запасом економічних благ у фінансовій формі, що можуть бути представлені страховими резервами, нерозподіленим прибутком, акціями, облігаціями;

– інвестиційний ресурс розкривається через економічну природу фінансового капіталу страховика, що призначений для інвестування, та наявність джерел інвестиційної діяльності в кожному потоці коштів, що проходять через страхову організацію;

– джерело доходу – за умови ефективного використання у економічному процесі забезпечить отримання доходу та підвищення фінансового добробуту його власникові;

– об'єкт часової переваги – процес функціонування фінансового капіталу страховика безпосередньо пов'язаний з фактором часу, при цьому економічна цінність теперішніх та майбутніх благ, пов'язаних з його функціонуванням для власників не є рівнозначною. За твердженням економістів, теперішні блага завжди оцінюються особою вище майбутніх, що й отримало назву “часова перевага”. Тому, наприклад, у процесі формування фінансового капіталу страхової компанії для відмови від поточного використання наявних фінансових ресурсів страховика повинні забезпечити суттєву винагороду їх власнику у майбутньому. У процесі використання фінансового капіталу страхової організації для інвестиційних цілей виникають питання отримання інвестиційного доходу пов'язані з фактором часу, зокрема альтернативного вибору коротко- або довготермінових інструментів інвестування;

– об'єкт купівлі-продажу – внаслідок існування попиту та пропозиції, є об'єктом купівлі-продажу на фінансовому ринку, де страховики здійснюють свою діяльність у статусі небанківських фінансових посередників, забезпечуючи потреби у інвестиційних ресурсах та за рахунок реалізації отримуючи додаткові фінансові можливості. Кількісним виразом ціни переважно є рівень середньорічної ставки дохідності капіталу;

– об'єкт власності та розпорядження як об'єкт підприємницької діяльності є носієм прав власності та розпорядження. Особливість структури фінансового капіталу організацій у страховому бізнесі полягає у тому, що власні фінансові ресурси, якими володіють страховики, є в загальному обсязі суттєво меншими, а переважаючою є частка залучених фінансових ресурсів, якими вони розпоряджаються без переходу права власності;

– носій інформації – у конкурентному ринковому середовищі загальна величина та розміри складових фінансового капіталу є, тими носіями інформації, що безпосередньо цікавлять власників, акціонерів, інвесторів, партнерів, існуючих і потенційних клієнтів, як визначальні фактори розвитку сценаріїв подальшої співпраці;

– носій фактора ризику – фінансовий капітал страховика у процесі його використання з метою отримання прибутку виступає постійним носієм фактора ризику, адже здійснюючи інвестиційні операції страховики усвідомлено погоджуються з економічним ризиком, що пов'язаний з можливим зменшенням розміру або недоотриманням очікуваного доходу, також існує ймовірність повної або часткової втрати вкладеного капіталу. Ризик та дохідність тісно взаємопов'язані, адже при збільшенні розміру очікуваного доходу прямопропорційно буде підвищуватись ризиковість капіталовкладень страховика і навпаки;

– носій фактора фінансової стійкості – наявність необхідної величини складових та зваженість структури фінансового капіталу страхової компанії визначає його фінансову стійкість, тобто здатність функціонувати і розвиватися у мінливому внутрішньому і зовнішньому середовищі;

– носій фактора фінансового потенціалу – використання ефективних механізмів фінансового управління розмірами та структурою власного і залученого капіталу страхової організації забезпечує можливість досягнення максимального фінансового результату з урахуванням стратегічних і тактичних організаційних цілей.

Формування фінансового капіталу страхової компанії є процесом залучення фінансових ресурсів, управління їх рухом і трансформацією в конкретні форми капіталу, які здатні забезпечити її фінансову стійкість у будь-який момент часу. Специфіка формування складу і структури фінансового капіталу страхової компанії зумовлюється такими видами її діяльності:

– поточна страхова діяльність включає страхові платежі, доходи, витрати і інші потоки грошових коштів, які пов'язані із операціями страхування, співстрахування та перестрахування;

– інвестиційна діяльність страховика включає рух грошових коштів, пов'язаних із купівлею і продажем цінних паперів, нерухомого майна й інших інвестиційних активів;

- фінансова діяльність охоплює рух грошових коштів, які обслуговують випуск акцій і викуп раніше проданих акцій, одержання позик і погашення заборгованості.

Таким чином, зміст поняття “фінансовий капітал страховика” є досить багатоаспектним, а розглянуті основні характеристики, що тісно взаємодіють і доповнюють одна іншу, та визначена специфіка видів діяльності у страховому бізнесі, дозволяють сформувати цілісне уявлення про його сутність.

Фінансовий капітал страховика – це сукупність економічних благ у фінансовій формі, що потребують постійного управлінського впливу з урахуванням факторів часу, ризику, фінансової стійкості та фінансового потенціалу для підвищення економічної ефективності страхової, інвестиційної і фінансової діяльності.

Базуючись на результатах проведених досліджень та фундаментальних основах стратегічного менеджменту і зважаючи на те, що питання управління фінансовим капіталом посідає центральне місце при формуванні фінансової стратегії страховика, концептуальна модель стратегічного управління фінансовим капіталом страховика, на нашу думку, складається з визначальних етапів управлінської діяльності та факторів впливу на забезпечення ефективності їх реалізації (рис. 1).

Рис. 1. Концептуальна модель стратегічного управління фінансовим капіталом страховика

Так, безперечним базисом для виявлення ключових можливостей фінансового розвитку страховика є аналіз зовнішнього та внутрішнього бізнес-середовища із застосуванням цілого спектру сучасних моделей та технологій проведення формалізованого та неформалізованого діагностування. Крім цього, на етапі формування фінансової стратегії та вироблення альтернативних варіантів стратегічного управління фінансовим капіталом важливим є врахування політико-соціальних факторів та загальної стратегії розвитку страховика. Необхідний рівень обґрунтованості фінансових рішень у процесі стратегічного управління фінансовим капіталом страхової компанії може бути досягнутим шляхом аналізу та оцінки пропонованої фінансової стратегії.

В системі стратегічного управління фінансовим капіталом страховика найбільш важливим і складним етапом є практична реалізація розробленої фінансової стратегії. Адже, за одностайним твердженням провідних західних менеджерів – фахівців у галузі стратегічного управління – розробити стратегічну програму набагато легше, ніж здійснити її практичну реалізацію. Саме тому реалізація фінансової стратегії страховика потребує найбільшої уваги.

Висновки. Таким чином, стратегічний підхід до управління та використання запропонованої концептуальної моделі стратегічного управління фінансовим капіталом страховика є основою і одночасно інструментарієм для забезпечення ефективного довгострокового розвитку, вирішення перспективних економічних завдань і досягнення соціально-економічної результативності.

Перспективи подальших досліджень у даній сфері полягають у розробці методичного забезпечення стратегічного управління фінансовим капіталом страхової організації із урахуванням особливостей та специфіки фінансово-господарської діяльності та індивідуалізації підходів до пошуку та застосування управлінських рішень у межах формування та реалізації фінансової стратегії.

Література

1. Александрова М.М. Теоретичні основи фінансової стратегії страхової компанії / М.М. Александрова, А.Ю. Полчанов // Вісник ЖДТУ / Економічні науки. – 2010. – № 2 (52). – С. 315–319.
2. Гаманкова О.О. Фінанси страхових організацій : навч. посіб. / Гаманкова О.О. – К. : КНЕУ, 2007. – 328 с.
3. Говорушко Т.А. Управління фінансовою діяльністю страхової компанії з метою забезпечення її ефективного розвитку : монографія / Т.А. Говорушко, В.М. Стецюк, О.Ю. Толстенко. – К. : «Центр учбової літератури», 2012. – 168 с.
4. Сисоєва Л.В. Аналіз фінансових ресурсів та достатності власного капіталу, як рівень фінансової надійності страховика / Л.В. Сисоєва // Економічний простір. – 2010. – № 43. – С. 301–312.
5. Ткаченко Н.В. Забезпечення фінансової стійкості страхових компаній: теорія, методологія та практика / Н. В. Ткаченко ; Нац. банк України, Ун-т банків. справи. – Черкаси : “Черкаський ЦНТЕІ”, 2009. – 570 с.
6. Чиж Л.М. Сутність, структура та функції страхового капіталу: Економіка. Управління. Інновації [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/eui/2012_1/zmist.htm

Надійшла 10.09.2015; рецензент: д. е. н.